

ชื่องานวิจัย: การอ้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม: ศึกษากรณีชุมชนซึ่งเป็นภูมิลำเนาของนักศึกษา
กลุ่มชาติพันธุ์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ชื่อผู้วิจัย: นางสาวเจือจันทร์ วงศ์พลกานันท์และคณะ

สนับสนุนโดย: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ปีที่วิจัยเสร็จ: 2560

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องการอ้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม: ศึกษากรณีชุมชนซึ่งเป็นภูมิลำเนาของนักศึกษาในกลุ่มชาติพันธุ์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาเกี่ยวกับการอ้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนของนักศึกษาในกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นนักศึกษาสังกัดสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางที่มีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนไทยวน ได้แก่ชุมชนบ้านไผ่งาม อำเภोज้างห่ม จังหวัดลำปาง และชุมชนบ้านสันป่าลาน อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ชุมชนไทลื้อ ได้แก่ ชุมชนบ้านธาตุสบแวน อำเภอยางคำ จังหวัดพะเยา ชุมชนปกาเกอะญอ ได้แก่ ชุมชนบ้านห้วยหละ อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน และชุมชนบ้านห้วยน้ำแม่สะกิด อำเภอยางเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวนรวมทั้งสิ้น 5 ชุมชน กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยที่เลือกมาอย่างเฉพาะเจาะจงประกอบด้วย กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ผู้อาวุโส กลุ่มหนุ่มสาว ผู้นำด้านวัฒนธรรม ชาวบ้านที่มีความรู้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนหรือหมู่บ้าน ครู อาจารย์ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางและเยาวชนในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนที่เป็นสนามวิจัยทั้ง 5 แห่ง จำนวนรวมทั้งสิ้น 50 คน เทคนิควิธีที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสอบถามปลายเปิดในการหาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชนซึ่งเป็นภูมิลำเนาของนักศึกษาที่จะเลือกเป็นสนามวิจัย 2) การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) กับกลุ่มเป้าหมาย เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชน วัฒนธรรมประเพณี ภาษา ความเชื่อ พิธีกรรมและการอ้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม 3) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลักในชุมชนด้วยการพูดคุยโดยไม่มีลักษณะของการตั้งคำถาม ทำให้บรรยากาศเป็นกันเอง 4) การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth) นักศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีและการอ้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน 4) แบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended) เพื่อเป็นการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) เกี่ยวกับการอ้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนชาติพันธุ์กับเยาวชนในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนที่เป็นสนามวิจัย และ 5) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation)

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. การนิยามอัตลักษณ์ ทุกกลุ่มชาติพันธุ์นิยามอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมว่าประกอบไปด้วย ภาษา ความเชื่อ และวัฒนธรรมประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาของชุมชน จากผลการวิจัยนี้พบว่าความเชื่อเกี่ยวกับผีจะปรากฏอยู่ในเกือบทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ ไทยวน และปกาเกอะญอ ยกเว้นชุมชนไทลื้อซึ่งไม่มีการประกอบพิธีไหว้ผีในชุมชนอีกต่อไป ชาวปกาเกอะญอที่นับถือศาสนาคริสต์ก็เลิกนับถือผีไปโดยปริยายแล้วเลือกใช้ชีวิตวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับคริสต์ศาสนามาเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในกลุ่มของตน ในขณะที่คนในชุมชนอีกส่วนหนึ่งยังนับถือผีอยู่แต่เพื่อแสดงถึงความเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนก็อาจไปร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการไหว้ผีของชุมชนในฐานะผู้สังเกตการณ์หรือให้

ความร่วมมือในกิจกรรมของชุมชน อย่างไรก็ตาม ชุมชนปากเกาะญอที่นับถือพุทธศาสนาก็ยังคงนับถือผีอยู่ และความเชื่อดังกล่าวยังมีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของคนในชุมชน

2. การนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย ภาษา ความเชื่อ วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม และพิธีกรรม จากการสัมภาษณ์พบว่ากลุ่มเป้าหมายในการวิจัยที่มาจาก 3 กลุ่มชาติพันธุ์มองเห็นความสำคัญของการใช้ภาษาแม่และมีความวิตกกังวลว่าในอนาคตความนิยมในการพูดภาษาชาติพันธุ์ของคนในชุมชนรุ่นต่อไปจะลดน้อยลงจนอาจจะไม่มีคนในชุมชนพูดภาษาแม่ในอนาคต เช่น ชาวไทยวนหรือชาวล้านนาที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้แสดงความคิดเห็นว่าควรจะมีการส่งเสริมให้เยาวชนเรียนตัวเมืองหรืออักษรธรรมล้านนา รวมทั้งให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี การมีส่วนร่วมในพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน และการรวมกลุ่มหรือสร้างเครือข่ายเพื่อช่วยเหลืองานทางด้านวัฒนธรรมของชุมชน

3. กระบวนการที่ใช้ในการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย การสืบสานอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนด้วยการใช้กระบวนการผลิตซ้ำ (Reproduction) ขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เป็นอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ของตนให้เหมือนกับที่บรรพชนเคยกระทำมาก่อนโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ กระบวนการกล่อมเกลางานวัฒนธรรม (Socialization) ภายในครอบครัวและชุมชน และ “การประดิษฐ์ใหม่ของประเพณี” (Invented tradition) ในการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมภายในกลุ่มของตนให้คงอยู่สืบไป